

Strategije prevajanja slenga v romanu *Trainspotting* Irvina Welsha

Manja Simonič

Oddelek za prevajalstvo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
manja.simonic@gmail.com

Izveček

Namen članka je analizirati prevajalske strategije pri prevajanju škotskega narečja in slenga v kulturnem romanu Irvina Welsha *Trainspotting*. S primerjavo originala in prevoda Andreja E. Skubic bom skušala ugotoviti, ali je prevajalcu uspelo ohraniti ton in raven jezika originala ter v kolikšni meri je prevod prilagodil ciljni slovenski kulturi.

1. Uvod

Irvine Welsh pripada generaciji škotskih sodobnih pisateljev, ki so se v 80. letih odločili zavreči jezikovno normo in pisati v živem jeziku, torej v škotskem narečju. Welshevo najbolj znano delo *Trainspotting* je v slovenščino prevedel Andrej E. Skubic, ki je pri svojem delu prav tako uporabil zaznamovan jezik, da bi ohranil učinek izvirnika na bralca.

Narečje in sleng sta zaradi velike normiranosti jezika v literarnih besedilih v slovenščini še vedno slabo zastopana, zato tudi prevajanje takšnih besedil predstavlja zahteven podvig. V članku bom s primerjavo izvirnika in prevoda analizirala strategije prevajanja in probleme, ki se pri tem pojavijo zaradi medsebojnih razlik obeh kulturnih prostorov. Osredotočila se bom na različne sociolekte posameznih oseb in poskusila ugotoviti, če se njihove posebnosti ohranijo tudi v prevodu.

2. Prevajanje narečja in slenga

Za prevajanje narečij in slenga (še) ni konsistentnih in potrjenih pravil. Newmark je celo mnenja, da narečja ni treba prevajati z narečjem (še posebej, če to narečje ni naše lastno), razen če to zahteva njegova funkcija v besedilu (1988: 195).

Poleg tega zapisano narečje nikoli ni povsem realen posnetek govorjenega, saj je sistem znakov za fonetično zapisovanje omejen. Ustvarimo lahko le približek, neko navidezno narečje, ki pa lahko vseeno služi svojemu namenu v besedilu (Rode 1991: 29). Kot možne strategije prevajanja narečja Rode predlaga štiri možnosti: lahko ga zanemarimo, lahko ga prenesemo v narečje svojega jezika, lahko ga prenesemo le delno (posamezne prvine), lahko pa uporabimo neko drugo zaznamovano raven jezika (1991: 29–30).

3. Jezik in slog

Trainspotting je v izvirniku napisan večinoma v narečju oz. urbanolektu edinburškega okrožja Leith. Avtor je vse besede, ki se izgovorijo drugače kot v standardni angleščini, zapisal fonetično (torej je zapisal njihovo izgovorjavo), uporabil pa je tudi veliko tipičnih škotskih besed (npr. *bairn* – otrok, *lassie* – dekle, *lad* – fant, *barry* – dober, dobro). Pogosta je tudi raba standardne angleščine, v manjši meri pa je prisoten tudi londonski *cockney* (jezik Londončanov iz spodnjega sloja).

V romanu se poleg vsevednega tretjeosebnega pripovedovalca izmenjuje tudi več prvoosebni pripovedovalcev, tako da njihov govor ne izraža le geografske pripadnosti, temveč tudi družbeni položaj in osebnostne lastnosti. Skubic za to uporablja izraz ekscesni sociolekt, s katerim »/.../ označimo jezike, katerih govorci skušajo izstopiti iz prevladujočega družbenega razmerja sil in do njega zavzeti distanciran, brezbrizen ali kritičen odnos« (2003: 302).

Ker menjava pripovedovalca nikoli ni eksplicitno nakazana, je včasih slog pisanja edino vodilo o tem, kdo pripoveduje, zato je toliko bolj pomembno, da se specifične govora ohranijo tudi v prevodu.

4. Analiza prevoda

Skubic je edinburški urbanolekt nadomestil z ljubljanskim slengom (prav tako zapis izgovorjave), ki je sicer zaznamovana jezikovna zvrst, toda morda preveč osrednjeslovenska, da bi lahko resnično prenesla popolno socialno sliko izvirnika. Ljubljanska govornica bi bila dobra ustreznica za londonski *cockney*, za škotsko narečje pa bi bilo bolje uporabiti kakšno drugo, ne tako centralno pokrajinsko različico, oz. urbanolekt kakega drugega mesta, ki ima prav tako razvito svojo narkomansko sceno. Tako pa se v Skubičevem prevodu razlike med londonskim in edinburškim urbanolektom sploh ne občuti, medtem ko je v izvirniku več kot očitna. Primer:

»*Naw, this is a big scouser. Dark, spiked hair, nose like a fuckin ski slope. Ye couldnae miss this guy.*«

»*Roight ... yeah, oi know the geezer. Davo. Angs around wiff that bird, little gel, short, black hair. Nah, ain't seen that crowd in ere for ages. /.../«*

»*Ne, ta je en velk tip z Liverpoola. Temne lase ma pa špice, surlo ma ko smučarska proga. Ne morš ga falit.*«

»*Aha ... ja, poznam tipa. Davo. Z uno babo okol hod, majhno punco, k ma kratke črne lase. Ne, njiju že zlo dolg nisem vidu tukejle. /.../«*

Pri prevajanju narkomanskega žargona je večinoma uporabil že uveljavljene izraze (npr. *shot* – šus, *skag* – hors, *gear* – džank).

Kot je bilo že omenjeno, se skozi zgodbo zvrsti več pripovedovalcev, ki imajo vsak svoj specifičen slog in raven jezika.

4.1. Renton

Mark Renton je vodilni lik v zgodbi in večina poglavij je napisana z njegove perspektive. Verjetno je zato tudi njegova govorica najmanj zaznamovana in brez posebnosti, saj na nek način predstavlja normo jezika pripovedi. Čeprav govori v slengu, ima zelo bogato besedišče in ciničen odnos do sveta, kar je uspelo ohraniti tudi prevajalcu.

Problem se pojavi le, ko se Renton odseli v London in v izvirniku takoj delno opusti narečje in večinoma pripoveduje v standardni angleščini z nekaterimi škotskimi elementi, v prevodu pa ni nobene spremembe v govorici.

»*Ab think ab'll pass on your kind offer. /.../« She looks intently at me, seeming to suss that it's what I'm not saying that's important. She obviously feels a bit of a tit, and gets up and leaves us.*

»*Mislm, dam preskoču. /.../« Napet strmi vame, zgleda, ko da ma občutek, da tle nečesa ni zaštekala. Očitno se počut mal blesav, tko da vstane pa me pusti.*

4.2. Simon (Sick Boy / Sikboj)

Simon v svoji egocentričnosti pogosto govori v tretji osebi (npr. »*Simone is not cut out to*« – »*Simone ni iz tazga lesa*«), poleg tega pa je obseden s Seanom Conneryjem, zato v mislih večkrat govori z njegovim naglasom oz. šeslja (npr. »*Yesh Shimon, I shink you may have a shtrong point thair*« – »*Ja, Šimon, mišlim, da ši tole dobr povedu*«). Oboje je ohranjeno v prevodu.

4.3. Spud / Kartofel

Spud sicer res pomeni krompir tako kot *Kartofel*, ima pa tudi pomen malo počasnega človeka, kar se v prevodu ne ohrani.

Spud ima zelo prepoznaven slog, saj veliko uporablja mašila (npr. *likesay* – *mislm*, *ken* – *a štekaš*), poleg tega za ljudi uporablja mačje izraze (npr. *cat* – *muca*, *catboy* – *mačketina*). Prevajalec je to dosledno upošteval.

It's too hot for a fair-skinned punter, likesay, ken? Some cats thrive in the heat, but the likes ay me, ken, we jist cannae handle it.

Preveč vroče je za normalnga bledoličnika, sej štekaš. Eni mačkoni uživajo, če je vroče, štekaš, sam jest pa ne zdržim tega.

4.4. Begbie (Beggan / Begunc)

Beggan in *Begunc* sicer ne pomenita isto, toda prevajalcu je uspelo ohraniti negativen prizvok vzdeyka in začetek priimka.

Franco Begbie ima prepoznavno govorico predvsem zaradi velike količine uporabljenih kletvic (celo več kot ostali) in nasilnih izpadov. Tudi to je Skubicu uspelo ohraniti.

The London train's fuckin mobbed. This really gits ma fuckin goat, this. Ah mean, ye pay aw that fuckin dough fir a ticket, they British Rail cunts urnae fuckin shy, n then thir's nae fuckin seats! Fuck that.

Vlak za London je nabasan za popizdit. Mi gre pa res na kurac, tole. Mislm, ves tist kurčev keš zmečeš za karto, tega se nč ne otepajo te pizde od Britanskih železenc, pol pa nbenih zicov! Pizda jim materna.

4.5. Tretjeosebni pripovedovalec

Poglavja s tretjeosebnim pripovedovalcem so napisana v standardni angleščini, z izjemo dialogov, ki so v narečju.

Problem se pojavi, ker se angleška narečja veliko manj razlikujejo od norme kot slovenska, zato je prevod ponekod napisan v nižjem registru kot izvirnik.

5. Sklep

Prevod Andreja E. Skubica ima nekaj pomanjkljivosti, kot npr. neustrezna izbira jezikovne različice, ki bi imela enak družbeni in kulturni položaj kot škotsko narečje, nezadostno razlikovanje med posameznimi urbanolekti in nižanje jezikovne ravni izvirnika. Toda prevajalcu je uspelo ohraniti učinek, ki ga ima na bralca izvirnik, saj prevod deluje pristno in sveže, njegov ton je enako ciničen kot v originalu, poleg tega pa so zaradi različnih uporabljenih slogov prepoznavni tudi različni pripovedovalci.

V literarni družbi, kjer je uporaba narečij in slenga še vedno v zametkih, predstavlja prevod *Trainspottinga* pomembno prelomnico in koristno referenco za prihodnje prevode.

6. Viri in literatura

Welsh, Irvine, 1993: *Trainspotting*. London: Vintage.

Welsh, Irvine, 1997: *Trainspotting* [prevod Andrej E. Skubic]. Ljubljana: DZS.

Morace, Robert A., 2001: *Irvine Welsh's Trainspotting*. New York, London: Continuum.

Newmark, Peter, 1988: *A Textbook of Translation*. New York etc.: Prentice Hall.

Rode, Matej, 1991: Narečje kot prevajalski problem. Berger, Aleš (ur.): *15. prevajalski zbornik*. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev. 28-31.

Skubic, Andrej E., 2000: Škotska četverica. *Literatura* 12/113-114. 76-81.

Skubic, Andrej E., 2003: Sociolekti od izraza do pomena: kultiviranost, obrobje in eksces. Kržišnik, Erika (ur.):

Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti. Mednarodni simpozij Obdobja.
Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 297-320.

Urban Dictionary:

< <http://www.urbandictionary.com> > (6. 12. 2009)

Veliki splošni leksikon, 2005. Elektronska izdaja. Ljubljana: DZS, Amebis.